

40 ՓԱՐԱ

ՊԱՐԱՐԱՆԻՆԻ
Գրական և արվեստական գործերի համար
Գրական և արվեստական գործերի համար
Գրական և արվեստական գործերի համար

Les annonces sont reçues
à l'EASTERN AGENCY,
Karabouy, Nakhichevan

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ

ՈՐԻՍԹ

ՈՐԻՍԹ

ՈՐԻՍԹ

40 ՓԱՐԱ

ԱՐԽԱՆԱՐԿԱՐԴՈՒԹՅՈՒՆ					
1. Պարարան	Տասնե	Տարբերակ	գրական	արժույթ	200
2. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	100
3. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	50
4. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	240
5. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	120
6. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	56
7. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	28
8. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	120
9. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	56
10. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	28
11. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	120
12. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	56
13. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	28
14. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	120
15. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	56
16. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	28
17. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	120
18. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	56
19. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	28
20. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	120
21. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	56
22. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	28
23. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	120
24. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	56
25. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	28
26. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	120
27. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	56
28. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	28
29. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	120
30. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	56
31. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	28
32. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	120
33. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	56
34. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	28
35. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	120
36. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	56
37. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	28
38. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	120
39. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	56
40. Պարարան	Տասնե	Վերականգն	Պարարան	արժույթ	28

Պարարանին
Պարարանին
Պարարանին

ԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պարարանին
Պարարանին
Պարարանին

Պարարանին
Պարարանին
Պարարանին

Պարարանին
Պարարանին
Պարարանին

Պարարանին
Պարարանին
Պարարանին

Պարարանին
Պարարանին
Պարարանին

Պարարանին
Պարարանին
Պարարանին

Պարարանին
Պարարանին
Պարարանին

Պարարանին
Պարարանին
Պարարանին

Պարարանին
Պարարանին
Պարարանին

արեւելեց նոյն իսկ մահաւան ճիւղաներուն մէջ
անկէներ և անհրկիւղ։ Ամերիկացիք տխուր
մտնաւ՝ երբեք ճիւղ չզիջացուիր, որուն վրէ-
տաց և ներգրութեանց համար ազգին սիրուն
հասակութեամբ կը զգուշանէր։ այն զիջացող
որ հիւանդ և հիւսնակ կը պատկեր, առող-
ջութենէ և զգրութենէ ինկած, և մեծ
հասակութեան կը սպասէ գալատեան հը-
րաւիթանքը երթալ միանալու համար ամեծ
բազմութեան։ Ինքն իրենք և մահաւան
զիջացողը, որ Բոլոմբիք բանակը միջեց
Ինքնաւոր պատմեցներուն դէմ, և այն բա-
զաքին բոցը և ծխոյ մեղէն յայտարարեց
խոնկեալ և պարտաւոր ազգի մը թէ ա-
պատարութիւնը մեռած էր և Հանրապե-
տութեան դրոշմ յայտնաբերելու հարցով
ծածանեց քառակուսի և քաղաքացի
վերայ։ Նոյնայ շարունակել Միութեան դե-
մաւորեց հաղթարարներ յիշելով։ Բայց
հապաքեալով Հանրապետութեան այս դի-
ցալները միայն և անոնց գործերն յիշելի,
և այս ոչ նուազապակեց մտքը զանոնք որ
մեղի դէմ կուտեսան, այլ վստահ իր պարտ
մ'էր զոր մեր պարտութիւնը մեռելոց։ Անոնք
որ մեղի դէմ կուտեսան հինա մեղէն և
անոնք ալ մեղի պէս կը վայելին անգին օրէ-
նաւորներուն որ յաւաքէ անոնք ազգի
այ յայտնութենէ, և երբ թողուրէն այս նուե-
րական վայրը, հրաժեշտի ողջոյն կուտեսն
երբ մեռելոց միջեւ որ ուրիշ տարի մը
զարմաւոր բերէ զմեզ ի միայնին խօսելու
անոնց առաքելութեանց վրայ, և Կիւսա-
բերուն անոնց գործերը։ Արտասուք եւ
ծաղիկներ, մարմնակապ յիշատակարանը
տեղա կերպով միայն կրնան արտայայտել
մեր սէրն առ նոսա։ և թէ՛ երբեք այս
ազգին մարդիկ նուազին և տկարանան սըր-
ամով, պիտի դան այնքան մեր մեռելաց զի-
ցալաց և ընկերակցաց զերեզմաններն ու-
րոց վրայ ծաղիկներ արեւոյցան այս ազգա-
նէ նուերական տօնի օրն, յիշելով թէ ցոր-
ջափ ունիւր հայրենիք մը սիրելու, անոնք
պիտի չտեսնան մեր մեռելանքն, որ մե-
ռած արեւոյ զի մեր կարեւորեց զպէսէն մի-
գտեալ, ապա և երանիկ հայրենիքի մը
օրհնութիւններն անարար և անբոժ գործի
մը ներքեւ։ Մեր ընկերակցը ուր որ ալ
ննջին այսօր, անոնց հողն է մեզ հայրեն-
աւոր հողը։ մեռելոց մը վրային վրայ տեղ
կուած ամենապարզ վայտի կտորն անցաւ,
թէ՛ եւ անուն մը գրուած չըլլալ անոր վրայ,
թէ՛ եւ քանանութիւն տխուր բառը միայն
գրուած չըլլալ, եթէ Միութեանն զինուորի
մը զերեզմանը կը ցուցնէ, այն վայտի վր-
տոր սիրելի է մեզ այնպիսի որպէս յիշելու
և քանդակելու մարմնով, վստահ չալն կը
ցուցնէ անգործի տեղ մը ուր կը ննջէ ան
որ մեռու վստահ հայրենեակս։

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ

ՈՐ ԹԱՂԱՌԻ ԸՆԴՈՒՆ

(Թիւրքաշ)

Տառն և հինգ քան տարիներէ ի
վեր Պրանայի այգիներուն մեծ մասը
քնային ընկեր յետոյ՝ Որթով Լուիսն,
ինչպէս Արեւելի աշխիւ ընթերցողքն
ինչպէս, որթով այս քաղաքն՝ եթէ
կարելի է այսպէս անուանել, այս մի-
ջորին մայրաքաղաքին ժամ ի ԳԵՂԷ-
Թորքաք եւս իւր սոսկումներն կը սքի-
ռէ։

Պրանայի հարաւային զաւառնե-
րու այգիները գրեթէ բոլորովին, իսկ
կեղծանակն եւ հիւսիսային արեւել-
եան զաւառներու այգիները միծաւ
մասամբ քնային եղած են։

Հալապուսի ֆրանսական հասարա-
կագետութեան, լատով Թանճաճա-
ղիներու և երկրագործական դասան
անդուլ աշխատութեանց և անհուն քո-
հողութեանց։ Որթով Լուիսն, կը շարու-
նակէ նորանոր արշաւանքներ և աւա-
րութեան ինքնինքն ընկել այլ և այլ գա-
ւառացի մէջ։

Որթով այս հիւանդութիւնն այն-
քան կարեւորութիւն և ամեն կաշ-
մանց ուշադրութիւնն այնքան զը-
րուած է իւր պատճառած ահալան
փառանքով, որ Հայաստանագետութիւնն
նախ 20,000 Փրանք և ապա 1874 իսկ
300,000 Փրանք պարգեւ խոստացած
է այս միջոցները չնկեր կամ հիւան-
դութեան առաջ տանելու դրաման մը
գումարին։

Ահա այսպիսի աղետ մ'ալ Տաւրա-
տանի այգիներուն կ'ազատուայ։ Ուստի
մեր այդեղործ օգուտ քաղելով միւ-
շեւ հիւսն ձեռք բերուած փորձառու-
թիւններէն պէտք է անսկիզբէն պատ-
րաստուին այս սարսափելի թշնամոյն
դէմ մնալու։ Եւ առ այս պէտք է
է նախ ճանաչել Որթովիւն եւ նո-
սայ պատճառած հիւանդութեան ար-
տանիչներն, որպէս զի կարենան փու-
թացնել զոր ինչ արժան է արմատախիլ

ընելու համար չարիքն երբ նա դեռ
փորք է։

Արդ այս միջատի վրայ ընդհանուր
ծանօթութիւն մը տալու համար կ'ու-
ղեմ աստ վեր ի վերոյ նկարագրել նո-
րաբարն, աւարառութիւնն եւ զայն
չնկերու կամ հիւանդութեան աստի-
անելուն համար ցարդ ի գործ դըր-
ուած միջոցներն։

Կը կարծուի որ առաջին անգամ
1863 ին Պրանայի մէջ երեւան եղած է
այս հիւանդութիւնն։ Բայց 1867 ին է
որ երկրագործաց եւ գիտնող ուշա-
դրութիւնը գրաւեցին իւր գաւառի մէջ
գործուած փառանքն։ յայնժամ չգիտ-
ցուեցաւ հիւանդութեան պատճառն.
ունենալ կը վերագրէին զայն հողին աղ-
քատութեան, օմանց միջոցորտի կա-
ղեցութեանց եւ այլը՝ վերջապէս՝ կը
կարծէին որ ստորին կարգի բոյսեր
(նախնայ) գոյանալով որթով վրայ, զայն
կը չորցնէին։

Այսպէս կարծեաց տարբերութիւն-
ները մինչեւ 1869 տեսեցին յորում դի-
տեցին թէ՛ ամեն անգամ որ որթ մը
այս հիւանդութեան նշանները կը ցուց-
նէր, նորա արմատներուն վրայ գեղեցի-
կայն փոքրիկ միջոցներու գեղեր կը
նշարուէին։ Այդ երեւոյթին վրայ
կարծիքներն սկսան միանալ առ կէտն
վրայ թէ՛ հիւանդութեան բուն հեղի-
նակները նոյն իսկ այդ միջատներն
էին։

Կը կարծուի նաեւ թէ այն լուիսի
քնագաւառն և հիւսիսային Ամերիկա
ուրիշ հաւանքներն ի միասնա քաղ-
թած է փոխադրուած որթերու միջո-
ցաւ։

Որթովիւն այնքան փոքր միջատ
ա՛ն զոր սակարք աչք մը չկրնար ճշ-
մարել երբ մանաւոր առանձին գրու-
նուի։ մանրացող մը պէտք է զայն
լու մը տեսնել կարենալու համար։

Մարմնին ձեւն հակիթանէ և և
օղակուր։ Իւր գլուխն զինեալ է եր-
կու խոչոր և հաստ բողկակներով
(ափսի), ունի կնճիթ մը կամ քաւ եւս
կտուց մը երկայն ու սրածայր, և վեց
հաս թաթիկներ ճանկերով վերջացած։
Անոնց ընդհանուր ձեւը, մանաւոր
չափահասներունը, որոց կրնակին վրայ
կ'երեւան կանոնաւոր կերպով շարուած
ուռեղքներ նման վահանաձուրի վրայի
փուչիւրուն, կը նմանի կրիայի եւ տես-
քին։

Որթովիւն ձուերը դերմադոյն են
և 2-3 տասներորդ հաղարդականութիւն
մեծութիւն ունին։ Այդ ձուերն օդոյ
չեւտութեան աստիճանին համեմատ
ածուրեղն 8—10 օր վերջը կը բերկ-
նին և միջատները դուրս կ'եննեն ա-
նախին ճանն իրենց մօր, երբ դեռ
նորած են, շատ դիւրաբար են և
կ'սկսին արմատներուն վրայ աղքին ա-
նէ ճամբորդել։ մի քանի օր յետոյ
վերջապէս իրենց փնտաւած տեղեր
գտնելով՝ այնքան արմատներու նուր
թեւերու ծայրերն՝ անդ կը հաստատ-
ուին և կ'սկսին որթով կենսական հիւթը
ծծել։ Այս միջոցին մի քանի անգամ
մարմն եւս կը փոխեն չերաններու պէս
իւրենց եւս կ'սկսին ձու տնել, և այս-
պէս հետզհետէ կը շարունակուի այս
գործողութիւնը զարման սկիզբէն մին-
չեւ չափան վերջերը։

Թուութեան անհասկանալի եւ հե-
տաքրքրական գործը սա կէտն է որ
այս որթալուծիներն մինչեւ 10-12 րդ
տերունը հակիթ կ'անեն առանց ար-
ուի օր օրութեան, եւ բոլոր ծնած
ներն ալ մայրեր են ունեցալով իրենց
մարմնին մէջ արդէն քանիեւ տակի
արգասաւորեալ հակիթներ։

Նմանապէս հաշուած է որ այս բն-
թացով մայր մը իւր յաղորդ սերունդ-
ներով ի միասին տարին 25-30 միլիոն
հակիթ կ'անէ։ Այլ եւս երեւակա-
ցէ՛ք, աղիււ ընթերցողք, թէ՛ եթէ
այս համեմատութեամբ շարունակուի
արտադրութիւնն, սուղ ժամանակի մը
մէջ որթալուծիներու որպիսի՝ անհա-
մար բանակներու առաջ պիտի գըտ-
նուէինք։

Բայց բարեբաղդաբար ածուած
ձուերու թիւն հետզհետէ կը նուազի
եւ բաց տալի վերջինները կ'սկսին ա-
նաբաւարարել Եանկեր արտադրել, հի-
մա ալ պիտի բւեք անշուշտ թէ հի-
այսպէս շարունակուի աւելնալ անար-
գասաւոր լուիսներու թիւն՝ յայնժամ
պիտի տեսնէինք որթալուծիներու աշ-
խարհէն անհետանալն։

Բայց ո՛չ, մայր բնութիւնը նախա-
տեսած է զայս կէտ եւ չէ ուղած ու-
րի կը ձեռակերպութեան կու օնչանալ
երկին։ Եւ ահա ի՛նչպէս։

Աման սկիզբներն եւ մինչեւ իսկ
դէպք ի վերջերն 3-4 տարիի ի վեր որ-
թովիւն կը որթ որթերու արմատներէն
դուրս կ'ուզան Խեւառը որթալուծի
նմանապէս եգ են, բայց անկատար
տակարող զուգարարութեան, եւ որը
միւս եղերէն քիչ մը աւելի մեծ են

հասակու։ Հոլին ստատուութեան հա-
մեմատ առաւել կ'ամ նուազ հեռուն
թուելէ վերը՝ որթի մը տատերուն վրայ
եւ կ'ամ կ'ուզին կեղեւին տակ քանի
մը հակիթ կ'անեն։

Այս հակիթներն որք գերաւորին
ձեւական են, երկու տեսակ են, երկու-
նի կարծ։ Երկայններն արու որթալու-
ծիներու ծնունդ կուտան, իսկ՝ կար-
ճերն եգերու։ Այս նորածիններն որք
կնճիթ կ'ամ կտուց չունին, ծնելէ գրե-
թէ անմիջապէս վերջը կը զուգարու-
նին, յորմէ հետէ արուները կը մեռ-
նին, Եգերը կը թրթան բարունակներու
կամ հողին ձու կ'ուզին վրայ եւ խո-
չոր հակիթ մը միայն կ'անեն որ դը-
րանածն է եւ յետագայ հակիթ կը կու-
տուի։

Թեւաւոր որթալուծիներն, կնճիթ
չունեցող արուներն են Եգերը, ինչ-
պէս նաեւ հողին տակ գտնուող որ-
թալուծիներու մեծ մասն ձեւաւ կը
մեռնին։ Իսկ մնացեալներն որք մե-
ծաւ մասովն նոր սերունդն են, կը
թրթան և մինչեւ իսկ կը դիմանան ա-
մենամաստիկ ցուրտներու։

Գալով չէ՛մ հաշիւելու տանք ամ-
բող ձեւեր անցնել յետոյ, գերեզմիկ
կեղանկին՝ այնքան դէպք ի ապրիլ եւ
մայիս ամիսներն՝ բացառելով մարմնին
մէջ արգասաւորեալ հակիթներով ի
մայր մը դուրս կ'եննէ որ հողին
տակ կ'իջնայ անդ որթալուծիներու
ընդհանր կազմելու համար։ Երբեմն
այ, շատ հազուադէպ, որթին վրայ
կ'եննէ եւ տերեւները խալիկով կ'աղ-
մաւած քուրներու (կու) մէջ կ'անէ եւ
ինքն ալ նոցա մէջ կը գտնուի։

Այս լուիսներն հաստատուելով ար-
մատիկներու վրայ կը ծակին զայն ի-
րենց կտուցով եւ կ'սկսին որթով հիւ-
թը ծծել։ Մի քանի օր վերջը խալ-
թուած տեղերը կ'ուռնան եւ քիչ ա-
տենէն այդ արմատներու ներքին կաղ-
ութիւնը խաղարկուելով կ'ուռնալ կա-
մաղ փառութիւնը կը տարածուի ամ-
բող արմատներուն։

Թէպէտեւ առաջին եւ մանաւոր
երկրորդ տարին զգալի կ'ըլլան որթա-
լուծի տաղատակութիւններն, բայց
գրեւ կը շարունակէ՝ աղէկ կ'ամ
գէլ խաղարկել արտադրել, հիւսն-
դութեան երրորդ տարին է որ այլ
եւս արմատներն անկարող կ'ըլլան
գործելու, տերեւները կը դերմանա ու
կը թօթալին, և հետոյ ուրեմն որթը
բոլորովին կը չորնայ։

Լուիսներն որթ մը փծացնելէ յե-
տոյ կ'անցնին ուրիշներու։
Այս կերպով Երօ գաւառին մէջ ուր
որթալուծիներու այցելութեանն առաջ
230,000 տուր (մէկ էրարդ քրեթէ տու-
ր արտադար է) այդի կար, այժմ
20,000 էրարդ հազիւ մնացած է՝ այն
ալ ցաւալի վիճակի մէջ։ Նմանապէս
ինչպէս վերեւ յիշեցի՝ ուրիշ գաւառ-
ներու մէջ ալ՝ երկրագործական դա-
տան մեծ փառանք հասուցած են։

Որթովիւնի բարեցը և նորա ա-
ւարառութեանց վրայ սակաւ ինչ
զարգաբար տալէ յետոյ՝ ըսնք
մի քանի խօսք ալ, այս միջատնե-
րը ընդելու և հիւանդութեան ա-
ռաւն առնելու համար մինչեւ հիւսն
ձեռք անուած զարմաններուն և մի-
ջոցներուն վրայ։

Գրեթէ ամեն օր նորանոր գեղեր
ու դարմաններ կ'առաւարկուին որթա-
լուծի ջնջման աշխատող Թանճաճա-
ղիցին, բայց և ո՛ւրիշ երեւոյ վերջին
բանա արմատաւոր։

Այսու հանդերձ քանուած են մի-
քանի միջոցներ որք, մաքսանելով փոք-
րիկ այլ ահալուց թշնամին հետ, բա-
ւական ահալուց միջոցից արդիւնք կուտան
Ուստի արժան է որ աստ զայն յիշա-
տակներ հարեւանցի կերպով։

Առաջին միջոցն որ բնական կը թը-
ւի և որ նախ կը ներկայանայ, այս-
տեղեւոր որթին արմատախիլ ընելով
այդերն է։ Այս միջոցն շատ լաւ արդիւնք-
ներ կընայ արտադրել այնպիսի երկրի
մը մէջ, ուր այդ թշնամին դեռ նոր
յարձակած է, ինչպէս Թուրքիոյ մէջ
ի Գըլըթ-Թորքը, ուր առաջին միջոցն
է անմիջապէս վարակելով որթերն այ-
րել և հողին մէջ արածել այն մի-
ջատագանք գեղեցիկցի զոր ի ստորեւ
պիտի նշանակենք, միանգամայն ար-
գիւղեւ այն երկրէն որ և բուսող ար-
տաճումն։

Բայց երբ ինչիդն այնպիսի երկրի
մը համար է, ուր արդէն հիւանդու-
թեան արմատացեալ է, այդ միջոցն
անբաւական եղած է որթալուծիները
բոլորովին հեռացնելու։

Զի՛մ հաշիւելու եւս ոչ նուազ գիտ-
նոց և աստիճանացող ուշադրութիւնը
գրաւած են։ Նշանակեցինք արդէն թէ՛
տանք էին որք կը մշտնջենաւորէին ի-
րենց արմատները։ Առաջ առաջին կոր-
դի կարեւորութիւնն ունեցող խնդր
մ'ալ այս հակիթներու ջնջումն էր։

Նախ փորձեցին տաք ջրով և ապա
բացով որթի կոճղին կեղեւնի կ'արու-
վելով նոցա ներքեւ գտնուող հակիթ-
նէրը փծացնել։

Թէպէտ և այս միջոցը բաւական
լաւ արդիւնք արտադրեց, բայց չկր-
ցաւ հակիթները բոլորովին ոչնչացնել-
բայ տաք շատ անգամ որթերն եւս
զո՛ւ հիւթային այս տեսակ միջոցներու
կիրառութեան։

Պ. Պոքոն փորձով հաստատեց թէ
որթալուծին 40 օրէ չափ ջուրի մէջ
մնալէ յետոյ, խեղդամահ կը լինէր։
Եւ արդարեւ այն աղիներն, որք ու-
ղիւն (սիւլֆուր) ենթարկուեցան, շատ
լաւ արդիւնք տուին։ Բայց դիւ-
րաւ կրնայ գուշակուիլ թէ այս տե-
սակ ողորում մը գործադրել կարենա-
լու համար պէտք է որ նախ՝ երկիրը
հարկի և տափարակ ըլլայ և երկրորդ-
հարկի ըլլալ բաւական առատ ջուր
գտնել հողը 40 օր ջուրով ծածկելու
համար։ Ուրեմն այդ միջոցը կրնայ
գործադրել համարուի մի միայն գե-
տի մը կամ ջրանցքի մը ծածկելով։

Պրանայի Աղաւթմիւր անդամնե-
րէն Թեւար, որոյ մահն ողբաց անց-
եալ տարու վերջերը գիտական աշ-
խարհէն, առաջին անգամ առաւարկե-
լու միջոցն էր գործածութիւնն
որթալուծին դէմ։ Սորա անմիջական
արդեւորութիւնը վճարական է։ Արդէն
մեծ քանակութեամբ կը գործածուի
ընդարձակ տարածութեանց վրայ։

Երկրագործներէն շատեր կը հա-
ւատան թէ սիւլֆուր քաղցրի ջրոյ
ծածկութեամբ յայնժամ զիջու-
ղիներն ազատել որթալուծիներու
յարձակումէն։ Բայց կան նաեւ ոմանք
որք կը նկատեն զայն վնասակար որ-
թոց։ Արդարեւ սիւլֆուր քաղցրի
մեղքն անոր որթերն, մանաւորեւ երբ
չափին աւելի գործածուի, Գրեթէ իւր
տենէն այդ արմատներու ներքին կաղ-
ութիւնը խաղարկուելով կ'ուռնալ կա-
մաղ փառութիւնը կը տարածուի ամ-
բող արմատներուն։

Թէպէտեւ առաջին եւ մանաւոր
երկրորդ տարին զգալի կ'ըլլան որթա-
լուծի տաղատակութիւններն, բայց
գրեւ կը շարունակէ՝ աղէկ կ'ամ
գէլ խաղարկել արտադրել, հիւսն-
դութեան երրորդ տարին է որ այլ
եւս արմատներն անկարող կ'ըլլան
գործելու, տերեւները կը դերմանա ու
կը թօթալին, և հետոյ ուրեմն որթը
բոլորովին կը չորնայ։

Լուիսներն որթ մը փծացնելէ յե-
տոյ կ'անցնին ուրիշներու։
Այս կերպով Երօ գաւառին մէջ ուր
որթալուծիներու այցելութեանն առաջ
230,000 տուր (մէկ էրարդ քրեթէ տու-
ր արտադար է) այդի կար, այժմ
20,000 էրարդ հազիւ մնացած է՝ այն
ալ ցաւալի վիճակի մէջ։ Նմանապէս
ինչպէս վերեւ յիշեցի՝ ուրիշ գաւառ-
ներու մէջ ալ՝ երկրագործական դա-
տան մեծ փառանք հասուցած են։

Որթովիւնի բարեցը և նորա ա-
ւարառութեանց վրայ սակաւ ինչ
զարգաբար տալէ յետոյ՝ ըսնք
մի քանի խօսք ալ, այս միջատնե-
րը ընդելու և հիւանդութեան ա-
ռաւն առնելու համար մինչեւ հիւսն
ձեռք անուած զարմաններուն և մի-
ջոցներուն վրայ։

Գրեթէ ամեն օր նորանոր գեղեր
ու դարմաններ կ'առաւարկուին որթա-
լուծի ջնջման աշխատող Թանճաճա-
ղիցին, բայց և ո՛ւրիշ երեւոյ վերջին
բանա արմատաւոր։

Այսու հանդերձ քանուած են մի-
քանի միջոցներ որք, մաքսանելով փոք-
րիկ այլ ահալուց թշնամին հետ, բա-
ւական ահալուց միջոցից արդիւնք կուտան
Ուստի արժան է որ աստ զայն յիշա-
տակներ հարեւանցի կերպով։

Նախ փորձեցին տաք ջրով և ապա
բացով որթի կոճղին կեղեւնի կ'արու-
վելով նոցա ներքեւ գտնուող հակիթ-
նէրը փծացնել։

Թէպէտ և այս միջոցը բաւական
լաւ արդիւնք արտադրեց, բայց չկր-
ցաւ հակիթները բոլորովին ոչնչացնել-
բայ տաք շատ անգամ որթերն եւս
զո՛ւ հիւթային այս տեսակ միջոցներու
կիրառութեան։

Պ. Պոքոն փորձով հաստատեց թէ
որթալուծին 40 օրէ չափ ջուրի մէջ
մնալէ յետոյ, խեղդամահ կը լինէր։
Եւ արդարեւ այն աղիներն, որք ու-
ղիւն (սիւլֆուր) ենթարկուեցան, շատ
լաւ արդիւնք տուին։ Բայց դիւ-
րաւ կրնայ գուշակուիլ թէ այս տե-
սակ ողորում մը գործադրել կարենա-
լու համար պէտք է որ նախ՝ երկիրը
հարկի և տափարակ ըլլայ և երկրորդ-
հարկի ըլլալ բաւական առատ ջուր
գտնել հողը 40 օր ջուրով ծածկելու
համար։ Ուրեմն այդ միջոցը կրնայ
գործադրել համարուի մի միայն գե-
տի մը կամ ջրանցքի մը ծածկելով։

Պրանայի Աղաւթմիւր անդամն

